

Radboud Universiteit

In welk opzicht verschillen de Twitterreacties van Nederlanders met betrekking tot terroristische aanslagen psychologisch dichtbij en ver weg?

In what way do Dutch Twitter responses differ with regard to terrorist attacks psychological nearby and far away?

06-06-2017

Bachelorscriptie

Communicatie- en Informatiewetenschappen

Chanel Otterloo

S4471849

c.otterloo@student.ru.nl

Thema 7

Scriptie begeleider: L. van Lent

Tweede begeleider: S. Vermeulen

Aantal woorden: 7072

Samenvatting

In dit onderzoek is gekeken naar de verschillende reacties van Nederlanders op terroristische aanslagen op het platform Twitter door middel van de *Construal Level Theory* (CLT). Hierbij is gekeken naar een mogelijk verschil tussen de (psychologische) afstand van de aanslagen en hoe men hierop reageert met betrekking tot de attitude t.o.v. de Islam en de content van de tweet. Waar bij eerder onderzoek betreffende de CLT vooral gefocust is op de theorie zal dit onderzoek, als een van de weinigen, de CLT testen in de praktijk. Daarnaast is er nog vrij weinig literatuur bekend over de CLT met betrekking tot terroristische aanslagen en over het fenomeen islamofobie. Dit onderzoek is uitgevoerd door middel van een corpusanalyse over 3600 Nederlandse tweets aangaande de aanslagen in Beiroet van 12 november 2015, de aanslagen in Parijs van 13 november 2015, de aanslagen in Brussel van 22 maart 2016 en de aanslagen in Bagdad van 3 juli 2016, allen gepleegd door Islamitische Staat (IS). Verschillende codeurs hebben de tweets gecodeerd op relevantie, afstand, attitude t.o.v. de Islam en de content van de tweet. Uit de resultaten bleek dat, ondanks dat een groot deel van de tweets in de categorie persoonlijke mening en interesses viel, het grote merendeel van de tweets een neutrale attitude t.o.v. de Islam toonde. Al bleek bij de aanslagen dichtbij gepleegd dat er vaker aanvallend en verdedigend getweet werd over de Islam. Daarnaast bleek dat men, bij zowel aanslagen die dichtbij gepleegd waren als ver weg, vooral tweette over nieuwsberichten. In de toekomst kan de overheid wellicht inspelen op de reacties van het volk door middel van verschillende communicatiestrategieën. Zo bleek uit de resultaten dat men vooral erg gefrustreerd was over de weinige hoeveelheid media aandacht voor de aanslagen ver weg.

Inleiding

De jaren 2015 en 2016 waren twee beweeglijke jaren op het gebied van terroristische aanslagen. Zo werden kort na elkaar zowel Parijs als Brussel getroffen door een aanslag (NOS, 2015; NU.nl, 2016). Dit zijn aanslagen die relatief dichtbij ons zijn in tegenstelling tot de aanslagen in Beiroet en Bagdad (NOS, 2016; NU.nl, 2015). Al deze hierboven genoemde aanslagen zijn opgeëist door de Islamitische Staat, ook wel IS genoemd, welke vaak gerelateerd wordt aan moslims en de Islam. Dit soort gebeurtenissen lokken veel reacties uit op bijvoorbeeld sociale media. Toch lijken er niet over iedere aanslag zo veel reacties los te komen. Zo werd door Dalia Khamissy, als een van de eerste, de vraag gesteld “Blij te zien dat de ene na de andere vriend in Parijs zich als ‘veilig’ aanmeldt op Facebook. Maar ik vraag mij af waarom Facebook dit gisteren niet heeft gedaan voor Beiroet?” (Van Langendonck, 2015).

Volgens Van Langendonck hanteren de westerse media een dubbele standaard. Westerlingen zouden belangrijker zijn dan niet-westerlingen maar tegelijkertijd wordt er ook met veel kritiek gereageerd op het feit dat er niks geplaatst wordt over de aanslagen in Beiroet (Van Langendonck, 2015). Met gebruik van de Construal Level Theory (CLT) zal er in dit onderzoek gekeken worden naar de verschillende reacties op Twitter met betrekking tot aanslagen die (psychologisch) ver weg van ons zijn zoals Beiroet en Bagdad en er zal gekeken worden naar aanslagen die (psychologisch) dichtbij zijn zoals Parijs en Brussel. Hierbij zal er gekeken worden naar het verschil in de attitude tegenover de Islam en in het verschil tussen de content van de tweets.

De resultaten van dit onderzoek kunnen wellicht meer duidelijkheid scheppen over het medialandschap met betrekking tot aanslagen. Er kan in kaart worden gebracht hoe men hierop reageert en het kan autoriteiten helpen met eventuele vervolgstappen. Vanwege het feit dat het fenomeen terroristische aanslag voornamelijk iets is van de 21^e eeuw, is er nog een gat in de literatuur wat betreft onderzoek naar dit onderwerp (Awan, 2014; Magdy, Darwish & Abokhodair, 2015; Akoglu, 2014). Daarnaast draagt dit onderzoek een steentje bij aan de wetenschappelijke literatuur met betrekking tot de CLT doordat deze toegepast wordt in de praktijk en niet enkel en alleen gebruikt wordt in het lab.

Volgens Zunes (2017) kan het feit dat aanslagen in bijvoorbeeld Pakistan, Nigeria en Irak die in dezelfde periode plaatsvonden en vaak meer doden telden dan aanslagen in Europa minder (media) aandacht krijgen, te maken hebben met racisme of het feit dat westerlingen deze gebieden minder vaak bezocht hebben dan de gebieden in Europa. Zij kunnen zich daardoor beter identificeren met de slachtoffers van de aanslagen. Dit komt tevens overeen met de CLT die weergeeft hoe men een gebeurtenis interpreteert in verhouding tot de psychologische afstand van deze gebeurtenis (Liberman & Trope, 2008). De psychologische afstand wordt bepaald door vier aan de CLT verbonden dimensies. De eerste dimensie is de *spatial distance*, waarbij het gaat om de daadwerkelijke afstand van de gebeurtenis. De tweede dimensie is de *temporal distance*, waarbij het draait om het tijdstip van de gebeurtenis. Vond de gebeurtenis gister plaats, heel lang geleden of moet deze gebeurtenis nog plaatsvinden? De derde dimensie geeft de *social distance* weer. De *social distance* beschrijft of iemand de gebeurtenis als relevant beschouwt voor de eigen omgeving. Het gaat om een sociale afstand; met andere woorden, bestaat er een risico of gevolg voor de eigen omgeving? Is er enkel risico voor mensen van de *outgroup*, of ook voor mensen die tot de *ingroup* gerekend worden? De laatste dimensie is de *hypothetical distance*. Dit gaat over het feit of een gebeurtenis als echt of niet echt wordt ervaren. In dit onderzoek zal gekeken worden naar

de *spatial distance* door het verschil in reacties op aanslagen te onderzoeken aan de hand van aanslagen zowel (fysiek) dichtbij als (fysiek) ver weg.

Aan de hand van de psychologische afstand wordt bepaald hoe een gebeurtenis geïnterpreteerd wordt. Hierbij kan het zijn dat een persoon een gebeurtenis ervaart als concreet of als abstract. Wanneer de psychologische afstand kleiner wordt, wordt de gebeurtenis als meer concreet geïnterpreteerd, wat betekent dat bijvoorbeeld een ramp beter voor te stellen en te begrijpen is. Andersom geldt hetzelfde; wanneer de psychologische afstand groter wordt, wordt de gebeurtenis als meer abstract ervaren en is het moeilijk voor een persoon om een concrete voorstelling te maken van wat er aan de hand is en wat de mogelijke gevolgen zijn (Lieberman & Trope, 2008).

Van Lent, Sungur, Kunneman en Das (2016) hebben een onderzoek uitgevoerd naar de Ebola epidemie in 2014. Met behulp van de CLT werd er gekeken naar hoe mensen dachten over de epidemie wanneer de psychologische afstand steeds kleiner werd. Een van de uitkomsten van dit onderzoek was dat men bang was dat er een risico zou zijn voor de mensen uit de *ingroup* wanneer de *social distance* dichtbij was, dus wanneer er uitbraken van de epidemie waren in bijvoorbeeld andere westerse landen die als sociaal dichtbij worden beschouwd. Wanneer de epidemie daadwerkelijk dichterbij kwam, ontstond er meer angst voor een eventueel risico voor jezelf. Opvallend was dat er een piek ontstond in het aantal tweets over Ebola wanneer de epidemie-uitbraken relatief gezien (psychologisch) dichterbij kwamen. Deze piek liep echter niet gelijk met de algemene toename van het aantal epidemie-uitbraken en doden. Dit komt overeen met de CLT die aangeeft dat een kleinere psychologische afstand zorgt voor een betere voorstelling van de gebeurtenis en laat dus zien dat men zich sneller betrokken voelt bij een gebeurtenis die (psychologisch) dichterbij plaatsvindt. Ook het onderzoek van Mollema et al. (2015) naar Twitterreacties tijdens de uitbraak van de mazelen in Nederland laat zien dat de piek van het aantal tweets over de mazelen samenloopt met de piek qua (online) nieuwsberichten over het onderwerp i.p.v. met de piek van het aantal gerapporteerde uitbraken.

Het huidige onderzoek zal uitbreiden op het gebruik van de CLT in de praktijk. Hier zal echter niet gekeken worden naar epidemieën maar naar terroristische aanslagen. Er is nog geen eerder onderzoek uitgevoerd naar de CLT in combinatie met terroristische aanslagen, waardoor dit onderzoek een nuttige toevoeging kan zijn aan de wetenschappelijke literatuur.

Het toenemend aantal terroristische aanslagen in Europa, zoals die in Parijs en Brussel, maar ook de aanslagen in Berlijn en Nice hebben ervoor gezorgd dat men een grotere angst ontwikkelt voor de Islam en immigranten (Zunes, 2017). Islamofobie is een fenomeen

dat hiermee samenhangt en steeds vaker voorkomt. Islamofobie blijft echter een onderwerp dat nog niet vaak onderzocht is en niet duidelijk gedefinieerd wordt (Magdy et al., 2015). Volgens Awan (2014) wordt islamofobie door sommigen gezien als het fenomeen van haatverklaringen richting de Islam terwijl het door anderen wordt gezien als racisme. Bleich (2011) beschrijft het als willekeurige negatieve attitudes of emoties gericht op de Islam of moslims.

Met de opkomst van sociale media heeft ook het fenomeen islamofobie zich verplaatst naar online platformen als Facebook, Twitter, blogs etc. Er is nog niet veel onderzoek uitgevoerd naar online islamofobie (Copsey, Dack, Litter & Feldman, 2013) en ook zijn er, ondanks de flinke toename in online islamofobie, nog geen breed gedragen definities voor dit fenomeen (Awan, 2014). In dit onderzoek zal dan ook onder andere gekeken worden naar hoe erg islamofobie naar voren komt op Twitter als reactie op aanslagen gepleegd door IS. Dit zal gebeuren door de tweets te coderen op basis van de attitude tegenover de islam.

Sociale media zijn tegenwoordig een van de belangrijkste communicatie kanalen bij (natuur)rampen en zijn daarmee een grote toevoeging aan de traditionele media (Takahashi, Tandoc & Carmichael, 2015). In dit onderzoek is gekozen voor het platform Twitter om reacties op aanslagen te analyseren. In het jaarlijks terugkerende onderzoek naar sociale media gebruik in Nederland door Newcom (Van der Veer, Sival & Van der Meer, 2016) wordt aangegeven dat er in Nederland nog zo'n 2,6 miljoen Twittergebruikers zijn. Al lijkt Twitter sinds een jaar of twee te dalen in populariteit en moet het medium plek inleveren aan Facebook en vooral aan Instagram en Snapchat, is het totale gebruik toch licht gestegen. Uit het onderzoek door Newcom blijkt ook dat het dagelijks gebruik daarentegen lichtelijk gedaald is. Zo werd er in 2015 dagelijks zo'n 1 miljoen keer getwitterd, in 2016 was dit 0,9 miljoen.

Twitter is een populair medium voor online haatverklaring (Kwok & Wang, 2013). Dit komt vooral door de toegankelijkheid van Twitter, maar ook door de anonimiteit. Het uitdrukken van islamofobie via een online platform is een vorm van zogenoemde cyberhaat. Via het sociale medium Twitter vindt cyberhaat tegenover moslims plaats door middel van beledigende en bedreigende gerichte tweets (Whine, 2003). Zoals eerder vermeld roepen aanslagen veel reacties op en met name op sociale media. Aanslagen gepleegd door IS worden ook vaak meteen gekoppeld aan de islam waardoor er online veel haatverklaring tegenover deze groep plaatsvindt (Magdy et al. 2015).

Daarnaast is het belangrijk te vermelden dat online platformen ook juist een nuttige middel kunnen zijn om cyberhaat op te sporen en tegen te gaan. De politie maakt steeds vaker

gebruik van het internet om deze manier van het verspreiden van haat tegen te gaan en de daders op te sporen. Op deze manier kan volgens Blakemore (2013) de politie meer betrokken raken bij een gemeenschap wat ten goede komt aan de samenleving. De resultaten van dit onderzoek kunnen daarin wellicht een ondersteunende rol spelen.

Eerder onderzoek van Awan (2014) waarin tweets werden geanalyseerd die haatverklaringen bevatten tegenover moslims naar aanleiding van de aanslag op een militair in Londen in de wijk Woolwich laat zien dat er nog duidelijk een gat in de literatuur bestaat. Het doel van dit onderzoek was om aan te tonen dat er meer onderzoek nodig is naar online islamofobie en dat er meer aandacht aan besteed moet worden. Door middel van dit huidige onderzoek kan er wellicht meer duidelijkheid worden gegeven over de hoeveelheid online islamofobie met betrekking tot aanslagen. Daarnaast kan er ook gekeken worden naar verschillen in online islamofobie wat betreft de psychologische afstand tot de desbetreffende aanslagen.

In het onderzoek van Magdy et al. (2015) werden tweets die te maken hadden met de Islam gefilterd en vervolgens gecodeerd aan de hand van drie labels om te zien of deze verdedigend, aanvallend of neutraal waren tegenover de Islam en hun betrokkenheid bij de aanslagen in Parijs. Uit dit onderzoek bleek dat de meeste reacties op Twitter sympathiebetuigingen voor de slachtoffers bevatten, maar ook woede en ongeloof. Nadat IS de aanslag echter had opgeëist ging een groot aantal van de tweets over de schuld van moslims en over de Islam die als onlosmakelijk verbonden wordt gezien met terrorisme. Als gevolg hiervan ontstond er wereldwijd een tegenreactie met tweets die pleitten voor de onschuld van moslims. Er werd veel getweet over het feit dat de Islam niet hetzelfde is als IS en dat men niet alle moslims over één kam moet scheren. Magdy et al. (2015) verzamelden tweets uit zeven verschillende talen, waaronder het Nederlands. Uit de resultaten kwam naar voren dat over het algemeen er meer positieve tweets waren over de Islam, dus verdedigend, dan aanvallende tweets die als negatief worden beschouwd. Er waren echter twee landen waarbij dit niet het geval was namelijk Nederland en Italië. Dit onderzoek zal dan ook dieper ingaan op de aard van de Nederlandse tweets tegenover de betrokkenheid van de Islam bij terroristische aanslagen.

Veel voorgaand onderzoek heeft te maken met sociale media. Zoals eerder genoemd zijn terroristische aanslagen gebeurtenissen die sinds de 21^e eeuw steeds meer voorkomen. Het is dan ook logisch dat de reacties hierop zich steeds meer verplaatsen naar online platformen. Door de komst van Web 2.0 en daarmee ook de actievere internetgebruiker en de opkomst van *user-generated content*, speelt het publiek een grotere rol in het online

verspreiden van kennis en informatie (Chew & Eysenbach, 2010). Zo ook tijdens rampen als een epidemie, natuurramp of een terroristische aanslag. In een onderzoek van Jones en Salathé (2009) werd door de respondenten het internet als nummer één informatiebron aangegeven voor meer duidelijkheid over de uitbraak van de Mexicaanse griep in 2009. Zodoende is het van belang voor overheidsinstanties om hier meer overzicht over te hebben zodat zij het informatieverkeer beter kunnen monitoren en hierop in kunnen spelen. In het onderzoek van Chew en Eysenbach naar verschillende tweets die geplaatst zijn naar aanleiding van de uitbraak van de Mexicaanse griep is een content analyse schema opgesteld om de inhoud van de tweets te kunnen categoriseren. Ook Takahashi, Tandoc en Carmichael, (2015) hebben onderzoek gedaan naar het Twittergebruik na een ramp met behulp van een content schema. In dit onderzoek is gekeken naar de Twitterreacties na een tyfoon in de Filipijnen. Hieruit bleek dat de reacties op Twitter vooral bestonden uit nieuwsberichten, uit steunbetuiging en uit het aanbieden van hulp. In het huidige onderzoek zullen deze twee schema's samengevoegd worden om de content van de tweets met betrekking tot aanslagen te categoriseren. De resultaten hiervan kunnen een hulpmiddel zijn voor de overheid om de online reacties van het publiek in kaart te kunnen brengen.

In dit onderzoek zal een aantal aspecten uit bovengenoemde literatuur onderzocht worden. De focus van het onderzoek zal liggen op de verschillen in Twitterreacties op aanslagen die (psychologisch) dichtbij of ver weg zijn. De onderzoeksvraag van dit onderzoek luidt dan ook als volgt:

In welk opzicht verschillen de Twitterreacties van Nederlanders met betrekking tot terroristische aanslagen psychologisch dichtbij versus ver weg?

Deze vraag zal aan de hand van de CLT beantwoord worden. De betreffende aanslagen voor dit onderzoek zijn de aanslagen in Parijs, Brussel, Beiroet en Bagdad. Daarnaast zal er gekeken worden naar online islamofobie door middel van het analyseren van de attitude tegenover de Islam met betrekking tot de aanslagen. Verder zullen de tweets geanalyseerd worden op basis van de content. De twee volgende deelvragen zullen beantwoord worden:

1. In hoeverre verschilt de aard van de tweets met betrekking tot een eventuele schuld van de Islam tussen aanslagen dichtbij en ver weg?
2. In hoeverre is er een verschil in tweets op basis van de content van de tweet tussen aanslagen dichtbij en ver weg?

Zoals hierboven al eerder vermeld, is er nog niet veel onderzoek gedaan naar online islamofobie. Het onderzoek van Magdy et al. (2015) is een van de weinigen dat gaat over online islamofobie. Dit onderzoek heeft echter maar betrekking op één aanslag en daarnaast is het een vrij breed onderzoek vanwege het feit dat er meerdere talen worden onderzocht. Dit onderzoek zal zich dan ook focussen op alleen Nederlandse tweets met betrekking tot meerdere aanslagen. Verder is er ook weinig onderzoek over de CLT aangaande terrorisme. Veel onderzoek gaat namelijk over natuurrampen of epidemieën. Dit onderzoek zal dan ook een combinatie zijn van online islamofobie en de CLT met betrekking tot vier verschillende aanslagen. Ook kan dit onderzoek als toevoeging aan de literatuur over de CLT gelden vanwege het feit dat er gekeken wordt naar online situaties. Er zal net als in het onderzoek van Van Lent et al. (2016) verder gekeken worden dan labexperimenten wat betreft de theorie. Daarnaast is er genoeg bekend over Twitter als een platform om politieke uitingen te verkondigen, maar de recente trend van cyberhaat is een reden voor meer onderzoek (Akoglu, 2014).

Door middel van dit onderzoek kan er eventueel een bijdrage geleverd worden aan informatie over cyberhaat, gericht op islamofobie. Hier is relatief weinig over bekend maar het geeft instanties zoals de politie wellicht een handig hulpmiddel bij onderzoek naar cybercrime. Zoals eerder vermeld in het theoretisch kader kan dit zorgen voor meer binding tussen een gemeenschap en de politie om mogelijk cybercrime beter aan te kunnen pakken. Daarnaast kan dit onderzoek eventueel inzicht geven in hoe om te gaan met uitingen online wat betreft terroristische aanslagen. Door het meten van de attitude tegenover de islam en de verschillende content categorieën van de tweets kan er een duidelijker beeld van het medialandschap na een aanslag geschetst worden. Twitter laat zien wat er zich in de werkelijkheid afspeelt en waar de bevolking mee bezig is. Er moet echter in het achterhoofd gehouden worden dat het verzamelen van tweets niet als een volledig juiste representatie van de bevolking kan worden gezien vanwege het feit dat niet iedereen gebruik maakt van dit medium. Aan de hand van dit onderzoek kan men inschattingen maken over waar het volk behoefte aan heeft na een terroristische aanslag. Dit kan van toepassing zijn bij bijvoorbeeld overheid instanties. Hier kan dan nog eventueel een onderscheid gemaakt worden wat betreft aanslagen die (psychologisch) ver weg zijn of juist dichtbij.

Methode

Materiaal

Dit onderzoek is uitgevoerd door middel van een corpusanalyse. De vier corpora bestonden uit tweets verzameld via TwiNL. Deze tweets hebben betrekking op de door IS gepleegde aanslagen in Beiroet van 12 november 2015, de aanslagen in Parijs van 13 november 2015, de aanslagen in Brussel van 22 maart 2016 en de aanslagen in Bagdad van 3 juli 2016. Hierbij behoorden de aanslagen in Brussel en Parijs tot de categorie ‘dichtbij’. Het datumbereik waarbinnen deze tweets zijn verzameld bestond uit de dag van de aanslag tot één week erna. De verzamelde tweets met betrekking tot de aanslag in Brussel bestonden uit 181.462 tweets, geplaatst in de periode 22 maart 2016 tot en met 28 maart 2016. De verzamelde tweets van de aanslag in Parijs bestonden uit 253.054 tweets, geplaatst tussen 13 november 2015 en 19 november 2015. De aanslagen in Beiroet en Bagdad behoorden tot de categorie ‘ver weg’. De verzamelde tweets van de aanslag in Bagdad bestonden uit 5167 tweets, geplaatst tussen 3 juli 2016 en 9 juli 2016. De verzamelde tweets van de aanslag in Beiroet bestonden uit 2756 tweets, geplaatst tussen 12 november 2015 en 18 november 2015. Van iedere aanslag werd er door middel van een willekeurige steekproeftrekking in Excel een corpus gecreëerd waarbij er per aanslag willekeurig 900 tweets geselecteerd zijn. Uiteindelijk bestonden de vier corpora samen uit 3600 tweets over de vier verschillende aanslagen.

Procedure

Uit het aangelegde corpus bestaande uit tweets over de vier aanslagen, hebben zes verschillende codeurs ieder een willekeurige selectie van 800 tweets gecodeerd, wat neer kwam op 200 tweets per aanslag. Door middel van een verdelingssysteem waarin iedere codeur ook een aantal tweets heeft gecodeerd van een andere codeur, bestond er overlap waardoor de betrouwbaarheid van de codeurs gewaarborgd bleef. Van de 3600 tweets (900 per aanslag) was er een overlap van 1/3 waardoor er in totaal 1200 tweets, 300 per aanslag, dubbel gecodeerd zijn.

Allereerst werd er een onderscheid gemaakt tussen de psychologische afstand van de aanslagen. Dit onderscheid bestond uit een kleine psychologische afstand en een grote psychologische afstand zoals beschreven in de CLT. De aanslagen van Parijs en Brussel vielen onder een kleine psychologische afstand en de aanslagen in Beiroet en Bagdad werden gerekend tot de categorie grote psychologische afstand. De tweets werden vervolgens gecodeerd op relevantie. Wanneer een tweet geen informatie bevatte over de aanslag of wanneer de tweet niet Nederlands was, werd deze gecodeerd als irrelevant. De irrelevante

tweets zijn niet verder gecodeerd op de andere variabele en zijn later verwijderd uit het databestand. Vervolgens zijn de tweets op attitude tegenover de Islam en op content gecodeerd. De eerste variabele die gecodeerd werd is de attitude tegenover de Islam, dit is een nominaal meetniveau. De attitude werd gemeten door middel van het categoriseren van de tweet in een van de volgende drie categorieën: (1) verdedigende tweet, (2) neutrale tweet, (3) aanvallende tweet (Magdy et al., 2015). In tabel 1 wordt een omschrijving en voorbeeld gegeven van iedere categorie.

Tabel 1. Categorieën attitude tegenover de Islam met betrekking tot aanslagen

Categorie	Omschrijving	Voorbeeld
1. Verdedigend	Bevat informatie waaruit blijkt dat de islam/moslams verdedigd worden tegen elke vorm van associatie met de terroristische aanslagen.	‘Mijn moslim vriend: IS is voor de Islam wat de KKK voor het christendom is. Onthoud dat voordat je een hele religie generaliseert.’
2. Neutraal	Bevat informatie over bijvoorbeeld het nieuws, is niet gerelateerd aan de aanslag of er wordt gepraat over IS in het algemeen waarin geen verwijzing wordt gemaakt naar de Islam / moslams.	‘In Brussel zijn zes personen aangehouden. Ze zouden betrokken zijn geweest bij de aanslagen #nos’
3. Aanvallend	Bevat informatie waarin naar voren komt dat de Islam / moslams verantwoordelijk zijn voor de aanslag.	‘Waarom gebruikt Obama niet de term Islamitisch terrorisme? Wordt dat niet eens tijd na zo veel doden’

De tweede variabele waarop de tweets gecodeerd zijn, is content, ook dit is een nominaal meetniveau. Dit is gebeurd door middel van een categorisering die samengesteld is aan de hand van de content categorisering van Chew en Eysenbach (2009) en van Takahashi, Tandoc, en Carmichael (2015). Er is, na overleg met de codeurs, gekozen om deze twee samen te voegen vanwege het feit dat beide content categorieën op zichzelf te veel afweken

van de mogelijke content omtrent terroristische aanslagen. De categorisering van Chew en Eysenbach (2009) heeft betrekking op een epidemie waardoor deze aanzienlijke overeenkomsten toont door het feit dat het ook gaat over een ramp waar veel over gepraat wordt op sociale media. In deze categorisering werd echter nog veel gefocust op marketing en parodieën. Aangezien deze niet geheel van toepassing zijn bij terroristische aanslagen zijn deze twee categorieën eruit gehaald. De content categorisering van Takahashi et al (2015) is een zeer uitgebreide categorisering waaruit bleek dat veel categorieën samengevoegd konden worden waardoor het overzichtelijker werd om de tweets te coderen. In tabel 2 staat beschreven welke content categorieën er gehanteerd zullen worden en hoe deze te herkennen.

Tabel 2. Content categorieën voor tweets

Categorie	Omschrijving	Voorbeeld
1. Nieuwsberichten	Bevat nieuws, updates, links of informatie, inhoud kan feitelijk of niet feitelijk zijn.	‘In Brussel zijn zes personen aangehouden vanwege de aanslagen #NOS’
2. Eigen ervaringen	Bevat een directe (persoonlijke) of indirecte (familie/vrienden) ervaring met de aanslag of de sociale/economische effecten daarvan.	‘Door de aanslagen kon ik bijna niet meer naar Parijs toe, gelukkig ben ik toch gegaan
3. Persoonlijke mening en interesse voor de aanslag	Bevat mening van de Twittergebruiker over de aanslagen, de situatie, het nieuws of reacties; of laat merken dat hij/zij meer behoefte heeft aan informatie .	‘De aanslagen in Bagdad maken mij bang’ ‘Het nieuws van rtl nieuws is niet compleet genoeg’
4. Steunbetuigingen en hulp	Bevat emoties, zorgen of wensen, herdenkt slachtoffers, probeert geld op te halen, biedt hulp aan of vraag om hulp.	‘Mijn gedachten gaan uit naar alle nabestaanden van de slachtoffers #prayforparis’

5. Overig	Bevat geen informatie die gerelateerd is aan de aanslagen of valt niet in te delen in één van bovenstaande categorieën.	‘Brussel is echt een mooie stad’
-----------	---	----------------------------------

De codeurs hebben eerst een aantal oefentweets gecodeerd en de resultaten hiervan besproken om te kijken of er nog onduidelijkheden waren. Als gevolg hiervan zijn er tussen de codeurs onderling verschillende afspraken gemaakt om verwarring tijdens het verdere coderen te voorkomen. Zo moest er in de tweet een expliciete link zijn met moslims / de Islam om deze tweet te coderen als verdedigend of aanvallend voor de variabele attitude tegenover de islam. Enkel speculatie was niet voldoende omdat er niet met zekerheid gezegd kan worden wat de Twittergebruiker precies bedoeld heeft. Bij het coderen van de tweets op content gold de regel dat wanneer er meerdere categorieën van toepassing zijn, er werd gekozen voor de meest overheersende categorie. Als een tweet bijvoorbeeld een nieuwsbericht bevatte, maar er werd een mening aan toegevoegd, werd de tweet gecodeerd als persoonlijke mening en interesse i.p.v. als nieuwsbericht. Verder kwam er bij de oefentweets naar voren dat er onduidelijkheden waren wat betreft de categorie eigen ervaringen. Hier is afgesproken dat er rekening mee gehouden moest worden dat de term eigen ervaringen niet alleen betekende dat iemand daadwerkelijk bij de aanslag betrokken was. Tweets die sociale/economische gevolgen van de aanslag bevatten behoorden ook tot deze categorie.

Om de betrouwbaarheid van de codeurs te meten werd er een Cohen's Kappa berekend. De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de variabele Relevantie was matig: $\kappa = .39, p < .001$ (Landis & Koch, 1977, p.165). De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de variabele Attitude t.o.v. islam was redelijk: $\kappa = .59, p < .001$. De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de variabele Content was voldoende: $\kappa = .68, p < .001$. Vanwege de lage Cohen's Kappa's is er na overleg met de codeurs besproken hoe de mismatches opgelost konden worden. De mismatches bij de variabele Relevantie bestonden vooral uit verwarring betreffende de nationaliteit van de Twittergebruiker. Veel tweets waren als relevant gecodeerd terwijl de afzender duidelijk een Belgische nationaliteit had, zoals @VTMredactie of @nieuwsuitbelgie. Deze tweets zijn vervolgens alsnog als irrelevant gecodeerd vanwege het feit dat het in het onderzoek gaat om Nederlandse Twitterreacties. Uiteindelijk zijn er 141 irrelevante tweets uit het databestand gehaald waardoor het definitief

te gebruiken corpus bestond uit 3459 tweets. De mismatches bij de variabele Attitude t.o.v. de Islam bestonden vooral uit tweets die aan de hand van een verdedigende of aanvallende mening op IS gecodeerd waren. Deze tweets behoren echter een expliciete link te bevatten met moslims of de Islam. Tweets die op basis van een verdedigende of aanvallende mening t.o.v. IS gecodeerd zijn als niet neutraal zijn uiteindelijk alsnog gecodeerd als neutraal. De mismatches die ontstonden bij de variabele content bestonden veelal uit geretweete nieuwsberichten waarbij een mening van de gebruiker was toegevoegd en die vervolgens ingedeeld waren in de categorie nieuwsberichten. Hierbij was de mening van de Twittergebruiker duidelijk overheersend waardoor deze tweets behoorden tot de categorie persoonlijke mening en interesse. Verder werden nieuwsberichten die een herdenkingsmoment rapporteerde vaak als steunbetuiging gecodeerd terwijl de tweet zelf geen steunbetuiging op zich was. Deze tweets zijn alsnog gecodeerd als nieuwsbericht. Nieuwsberichten met live updates werden vaak gecodeerd als eigen ervaring. Deze tweets zijn bij het oplossen van de mismatches alsnog gecodeerd als nieuwsbericht.

Statistische toetsing

Om een eventuele relatie te kunnen meten tussen de psychologische afstand en de attitude tegenover de islam werd er een χ^2 -toets uitgevoerd. Dit werd ook gedaan om de eventuele relatie te kunnen meten tussen de psychologische afstand en de content van de tweet.

Resultaten

Uit de χ^2 -toets tussen Afstand en Attitude t.o.v. Islam bleek een significant verband te bestaan ($\chi^2(2) = 55.12, p < .001$). Het aantal verdedigende tweets t.o.v. de Islam bleek relatief hoger te zijn voor aanslagen dichtbij (2,6%) dan voor de aanslagen die verder weg gepleegd waren (0,6%). Ook het aantal aanvallende tweets t.o.v. de Islam bleek voor de aanslagen dichtbij relatief hoger te zijn (3,8%) dan voor de aanslagen ver weg (1,0%). Ten slotte bleek het aantal neutrale tweets relatief hoger te zijn bij aanslagen ver weg (98,5%) dan bij aanslagen dichtbij (93,6%). In tabel 3 staan de resultaten weergegeven.

Tabel 3. De relatie tussen het aantal tweets met een bepaalde attitude t.o.v. de Islam en de psychologische afstand van de aanslag.

Attitude t.o.v. de Islam	Afstand		Totaal
	Dichtbij	Ver weg	
Verdedigend			
Aantal	44a	10b	54
% van afstand	2,6%	0,6%	
Neutraal			
Aantal	1585a	1738b	3323
% van afstand	93,6%	98,5%	
Aanvallend			
Aantal	65a	17b	82
% van afstand	3,8%	1,0%	

De letters geven aan wanneer er een significant verschil bestaat tussen de afstanden 'dichtbij' en 'ver weg'. Wanneer de letter verschillen van elkaar bestaat er een significant verschil.

Uit de χ^2 -toets tussen Afstand en Content bleek een significant verband te bestaan ($\chi^2(4) = 140.62, p < .001$). Er bleken relatief meer nieuwsberichten getweet te worden als reactie op de aanslagen bij de aanslagen ver weg (54,5%) dan bij de aanslagen dichtbij (45%). Ook het aantal tweets in de categorie persoonlijke mening en interesse bleek bij de aanslagen ver weg hoger te zijn (37,7%) dan bij de aanslagen dichtbij (34%). Zowel het aantal tweets in de categorie eigen ervaringen bij de aanslagen dichtbij (7,9%) als in de categorie steunbetuigingen en hulp (12,4%) bleken relatief vaker voor te komen dan bij aanslagen ver weg (respectievelijk 1,4% en 5,8%). Verder bleek er geen verschil te zijn in het aantal tweets in de categorie overig tussen de aanslagen dichtbij en ver weg. In tabel 4 staan de resultaten weergegeven.

Tabel 4. De relatie tussen het aantal tweets met een bepaalde content en de psychologische afstand van de aanslag.

Content	Afstand		Totaal
	Dichtbij	Ver weg	
Nieuwsbericht			
Aantal	762a	962b	1724
% van afstand	45,0%	54,5%	
Eigen ervaringen			
Aantal	134a	25b	159
% van afstand	7,9%	1,4%	
Persoonlijke mening en interesse			
Aantal	576a	666b	1242
% van afstand	34,0%	37,7%	
Steunbetuigingen en hulp			
Aantal	210a	102b	312
% van afstand	12,4%	5,8%	
Overig			
Aantal	12a	10a	22
% van afstand	0,7%	0,6%	

De letters geven aan wanneer er een significant verschil bestaat tussen de afstanden 'dichtbij' en 'ver weg'. Wanneer de letter verschillen van elkaar bestaat er een significant verschil.

Conclusie

De resultaten van dit onderzoek geven antwoord op de vraag hoe Nederlandse Twittergebruikers reageren op aanslagen die ver weg zijn gepleegd en dichtbij. Daarnaast is er gekeken naar de verschillen in de reacties met betrekking tot de attitude tegenover de Islam en de content van de tweet. Uit de resultaten bleek dat zowel verdedigende als aanvallende reacties t.o.v. de attitude tegenover de Islam vaker voorkwamen bij aanslagen die dichtbij gepleegd waren vergeleken met aanslagen die ver weg gepleegd waren. Absoluut gezien waren er bij de aanslagen dichtbij bijna 1,5 keer zo veel aanvallende tweets t.o.v. de Islam dan verdedigende tweets. Het absolute verschil tussen het aantal aanvallende en verdedigende tweets bij aanslagen ver weg was klein. Uit deze resultaten blijkt dus dat aanslagen die

psychologisch dichterbij zijn, meer reacties oproepen t.o.v. de Islam dan aanslagen die verder weg zijn. Het aantal neutrale tweets bleek ook relatief hoger te zijn bij de reacties op de aanslagen ver weg dan bij reacties op de aanslagen dichtbij maar was in beide gevallen wel de grootste categorie.

Uit de resultaten van de content categorie van de tweets bleek dat mensen vaker twitterden over nieuwsberichten en persoonlijke mening en interesse als reactie op de aanslagen ver weg dan dichtbij. In tegenstelling tot de reacties betreffende eigen ervaringen en steunbetuiging en hulp die vaker voorkwamen bij aanslagen dichtbij dan bij aanslagen ver weg. Uit deze resultaten kan geconcludeerd worden dat aanslagen die psychologisch dichterbij zijn meer steunbetuiging en eigen ervaring oproepen dan aanslagen ver weg waarbij vooral reacties in de vorm van nieuwsberichten en meningen geplaatst werden. Opvallend was dat voor beide afstanden de categorie nieuwsberichten verreweg de meeste tweets bevatte.

Discussie

Uit de resultaten bleek dat er op aanslagen dichtbij meer gereageerd werd door middel van aanvallende of verdedigende tweets t.o.v. de Islam dan op aanslagen ver weg. Dit komt overeen met de CLT die stelt dat bij een kleinere (psychologische) afstand de gebeurtenis als meer concreet wordt ervaren dan een gebeurtenis bij een grotere (psychologische) afstand en men hier dus sneller een mening over heeft of een bepaalde emotie ervaart (Liberman & Trope, 2008). Doordat de aanslagen in Brussel en Parijs een kleinere afstand hebben tot Nederland, reageren mensen hier met meer emotie op omdat de aanslag beter voor te stellen is dan de aanslagen in Beiroet en Bagdad. Vanwege een grotere afstand lijkt de aanslag een stuk abstracter en daardoor moeilijker voor te stellen. Dit verklaart het verschil tussen het aantal neutrale tweets tussen de twee afstanden waarbij er bij aanslagen ver weg meer neutrale tweets naar voren kwamen dan bij aanslagen dichtbij.

Verdere bevestiging hoe de CLT in zijn werk gaat op het gebied van *spatial distance* is in dit onderzoek naar voren gekomen in de resultaten wat betreft de content categorie. Deze resultaten lieten zien dat de reacties op aanslagen dichtbij vaker bestonden uit eigen ervaringen en steunbetuigingen en hulp dan de reacties op de aanslagen ver weg. Aan de hand van de CLT zou het ook logisch zijn wanneer de categorie persoonlijke mening en interesse vaker voorkomt bij aanslagen dichtbij dan bij aanslagen ver weg. Uit de resultaten blijkt dat dit echter niet het geval is. Relatief gezien kwam het aantal tweets die tot de categorie persoonlijke mening en interesse behoorden vaker voor bij aanslagen ver weg dan bij aanslagen dichtbij. Dit kan te verklaren zijn door het feit dat er erg vaak frustratie geuit werd

over het feit dat er minder aandacht besteed werd aan aanslagen verder weg. Hierbij kwam de column ‘Waarom is Beiroet geen wereldnieuws en Parijs wel?’ van Van Langendonck (2015) vaak naar voren. Veel mensen bleken gefrustreerd te zijn door het feit dat de aanslag van Beiroet die één dag voor de aanslag in Parijs plaatsvond en een van de dodelijkste aanslagen in Beiroet sinds tijden was, vrijwel geen aandacht kreeg in het nieuws. De desbetreffende column werd vaak geretweet met daarbij de mening van de Twittergebruiker erachter waardoor deze tot de categorie persoonlijke mening en interesse behoorde. Bij beide afstanden werd er het meest getweet over nieuwsberichten, voor de aanslagen ver weg was dit relatief gezien nog vaker dan voor de aanslagen dichtbij. Volgens de CLT zouden de aanslagen verder weg minder concreet te interpreteren zijn dan aanslagen dichtbij wat kan betekenen dat Twittergebruikers dus vaker een objectieve reactie plaatsen d.m.v. een nieuwsbericht i.p.v. hun emotie te tonen d.m.v. bijvoorbeeld steunbetuigingen en hulp.

De resultaten uit dit onderzoek komen grotendeels overeen met de CLT van Liberman en Trope (2008). Het huidige onderzoek kan dan ook gezien worden als een uitbreiding op de literatuur wat betreft de CLT aangezien er nog geen theorie bekend was over de CLT met betrekking tot terroristische aanslagen. Ook is dit onderzoek een uitbreiding op eerdere literatuur gezien het feit dat er in de praktijk onderzoek is gedaan naar de CLT zoals in het onderzoek van Van Lent et al (2016). Om een betere link te leggen tussen de resultaten van dit onderzoek en de verklaringen vanuit de CLT, zou er eventueel een vervolgonderzoek kunnen plaatsvinden dat zich focust op alle aspecten van de CLT. In dit onderzoek is alleen gekeken naar de *spatial distance*. Daarnaast komen de resultaten uit dit onderzoek overeen met het onderzoek van Magdy et al. (2015). Hieruit kwam naar voren dat Nederland, als een van de weinige Europese landen, vaker aanvallend tweet t.o.v. de Islam dan verdedigend. Ook uit dit onderzoek bleek dat voor zowel aanslagen dichtbij als ver weg er vaker aanvallend over de Islam getweet werd dan verdedigend. Volgens Zunes (2017) heeft het toenemende aantal terroristische aanslagen in Europa ervoor gezorgd dat men een steeds grotere angst ontwikkelt voor o.a. de Islam. Dit resultaat komt echter niet heel sterk naar voren in het huidige onderzoek. Er bleken inderdaad meer aanvallende tweets t.o.v. de Islam te zijn dan verdedigende tweets, maar deze tweets vormden samen nog niet eens 10% van het aantal tweets als reactie op de aanslagen dichtbij. Het merendeel van de tweets bevatte een neutrale opvatting tegenover de Islam. Dit is mede te verklaren aan de hand van de resultaten van het onderzoek naar de content categorie waaruit bleek dat bijna de helft van de tweets bestond uit nieuwsberichten wat verklaart dat de attitude t.o.v. de Islam vaak neutraal was.

Een grote beperking van dit onderzoek was de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid. Er

moest een groot aantal mismatches opgelost worden vanwege het feit dat geen enkele Cohen's Kappa adequaat was. Dit kwam doordat het erg lastig bleek om afspraken te maken voor iedere mogelijke tweet die gecodeerd werd. Er zijn na een eerste ronde oefentweets extra afspraken gemaakt over bepaalde tweets waarbij de codeurs tegen problemen aanliepen. Hoe de uiteindelijke mismatches opgelost zijn, is geprobeerd zo goed mogelijk te beschrijven in de methode sectie. Het is echter haast niet mogelijk om deze situaties te voorkomen bij het coderen met verschillende codeurs. Toch is er gekozen voor een overlap van het aantal te coderen tweets om de betrouwbaarheid van het onderzoek enigszins te kunnen waarborgen. In de toekomst kan dit wellicht voorkomen worden door een langer oefentraject af te leggen met meer begeleiding en duidelijkere afspraken. Dit kan dan eventueel de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid verhogen.

Tevens is Twitter wellicht niet het meest geschikte medium om onderzoek te doen naar de reacties in Nederland op terroristische aanslagen. Uit onderzoek van Van der Veer et al. (2016) bleek dat er tegenwoordig zo'n 2,6 miljoen Twittergebruikers zijn in Nederland. Twitter kan, mede hierdoor, niet gezien worden als representatief voor de gehele bevolking. Daarnaast is Twitter een medium dat vooral gebruikt wordt voor het delen van nieuws. Dit is ook terug te zien in de resultaten van het huidige onderzoek. Doordat er zo veel nieuwsberichten gedeeld werden, werd onderzoek naar attitudes en/of emoties belemmerd. Toch is het wel een medium waarbij er op een snelle manier veel informatie verspreid wordt over een gebeurtenis. Door middel van Twitter kan er bij een onderzoek als dit wel snel en makkelijk data verzameld worden. In vervolgonderzoek zou er nog gekeken kunnen worden om de reacties op aanslagen te meten via een ander medium dan Twitter, bijvoorbeeld Facebook, waar minder gefocust wordt op nieuwsberichten en waar meer gebruik van wordt gemaakt door de Nederlandse bevolking zoals blijkt uit het onderzoek van Van der Veer, Sival & Van der Meer (2016).

Uit eerder onderzoek van Awan (2014) bleek dat er meer onderzoek nodig is naar online islamofobie. In het huidige onderzoek bleek echter dat de resultaten omtrent de attitude t.o.v. de Islam moeilijk te meten waren doordat er relatief gezien amper uitspraken gedaan werden over de Islam met betrekking tot aanslagen. Het merendeel van de tweets bevatte geen mening over de Islam en/of moslims. Hierdoor behoorde voor beide afstanden meer dan 90% van de tweets tot de categorie neutraal. Hieruit kan geconcludeerd worden dat ondanks de opkomst van islamofobie, er relatief gezien weinig aandacht aan besteed wordt en men minder bezig is met zijn of haar mening over de Islam / moslims te verkondigen wanneer er een aanslag plaats heeft gevonden. Gezien het feit dat er toch een aanzienlijk groot deel van

de tweets (ongeveer 1/3 van zowel tweets over aanslagen dichtbij als ver weg) in de categorie persoonlijke mening en interesse valt, is het een verassend resultaat dat er weinig getweet wordt over de Islam / moslim. Deze grote hoeveelheid neutrale tweets met betrekking tot de attitude t.o.v. de Islam maakt het lastig uitspraken te doen over de attitude van de Nederlandse Twittergebruikers t.o.v. de Islam en daarmee online islamofobie. Toch is dit een interessant aspect om verder te onderzoeken, zeker met betrekking tot de resultaten op het gebied van content categorie waaruit blijkt dat er toch vaak een mening wordt gegeven. Een oplossing voor bovenstaand probleem zou kunnen zijn om in vervolgonderzoek de tweets te filteren op het woord 'Islam' of 'moslim' zoals in het onderzoek van Magdy et al. (2015). Vervolgens zouden de resultaten van het onderzoek van Magdy et al. (2015) over Nederland op een al dan niet duidelijkere manier bevestigd kunnen worden.

Daarnaast bleek dat er toch nog een aantal buitenlandse tweets in het databestand zaten. Dit komt doordat in België ook de Nederlandse taal gesproken wordt, waardoor er niet altijd aan de gebruikersnaam of aan de tweet gezien kon worden welke nationaliteit de gebruiker had. Hierdoor hebben er waarschijnlijk een aantal Belgische tweets in het databestand gezeten. In eventueel vervolgonderzoek zou bovenstaand probleem opgelost kunnen worden door een methode te gebruiken waarbij de tweets geselecteerd kunnen worden op taal en op locatie. Hierdoor worden de Belgische tweets eruit gefilterd. Een nadeel hiervan is dat Nederlanders die in het buitenland verblijven uitgesloten worden.

Dit onderzoek is zoals eerder genoemd een bevestiging en tevens een uitbreiding op de literatuur over de CLT. Daarnaast bevestigt het huidige onderzoek de resultaten uit het onderzoek van Magdy et al. (2015) waaruit blijkt dat Nederlanders vaker aanvallend twitteren t.o.v. de Islam dan verdedigend. Uit dit onderzoek kan verder geconcludeerd worden dat Twitter een medium is dat vooral gebruikt wordt voor het delen van nieuws. Hier zouden instanties zoals de overheid op in kunnen spelen tijdens een gebeurtenis als een terroristische aanslag. Zo kan er een communicatieplan gemaakt worden waarbij een onderscheid gemaakt wordt tussen de communicatiestrategieën bij verschillende afstanden van de aanslag. Bij een eventuele aanslag (psychologisch) dichtbij zou de overheid op basis van de resultaten van dit onderzoek hun communicatie meer kunnen richten op steunbetuigingen en eigen ervaringen van de bevolking. Dit blijkt immers relatief vaker voor te komen bij aanslagen dichtbij. De overheid zou bijvoorbeeld kanalen op kunnen richten waar men de mogelijkheid krijgt hun steun te betuigen of ervaringen te delen.

Uit de resultaten blijkt verder dat vaak meningen geuit worden over aanslagen ver weg. Dit vooral met betrekking tot de frustratie dat er niet genoeg media-aandacht uitgaat naar

aanslagen die verder weg zijn gepleegd. De overheid maar ook media-instanties kunnen hier in het vervolg rekening mee houden door de aandachtstroom beter te verdelen. Ondanks dat aanslagen dichtbij meer emoties etc. oproepen, blijkt men toch behoefte te hebben aan een gelijke hoeveelheid informatie over en/of aandacht voor aanslagen die verder weg gepleegd zijn en daardoor psychologisch een grote afstand vormen met de Nederlandse bevolking.

Referenties

- Akoglu, L. (2014). Quantifying political polarity based on bipartite opinion networks. Paper presented at The English International AAAI Conference on Weblogs and Social Media. Geraadpleegd op <http://www.aaai.org/ocs/index.php/ICWSM/ICWSM14/paper/viewFile/8073/8100>
- Awan, I. (2014). Islamophobia and Twitter: A typology of online hate against Muslims on social media. *Policy & Internet*, 6(2), 133-150. doi: 10.1002/1944-2866.POI364
- Blakemore, B. (2013). Extremist groups and organisations. In I. Awan en B. Blakemore (Eds.), *Extremism, counter-terrorism and policing* (pp. 87-102). Farnham, Verenigd Koninkrijk: Ashgate.
- Bleich, E. (2011). What is islamophobia and how much is there? Theorizing and measuring an emerging comparative concept. *American Behavioral Scientist*, 55(12), 1581 – 1600. doi: 10.1177/0002764211409387
- Chew, C., Eysenbach, G. (2010). Pandemics in the Age of Twitter: Content Analysis of Tweets during the 2009 H1N1 Outbreak. *PLoS ONE*, 5(11). Geraadpleegd op <http://dx.doi.org/10.1371/journal.pone.0014118>
- Copsey, N., Dack, J., Littler, M., & Feldman, M. (2013). *Anti-Muslims hate crime and the far right*. Geraadpleegd op Teesside University, Centre for Fascist, Anti-Fascist and Post-Fascist Studies website: https://www.tees.ac.uk/docs/DocRepo/Research/Copsey_report3.pdf
- Jones, H. J., & Salathé, M. (2009). Early assessment of anxiety and behavioral response to novel swine-origin influenza A(H1N1). *PLoS ONE*, 4(12). Geraadpleegd op <http://dx.doi.org/10.1371/journal.pone.0008032>
- Kwok, I., & Wang, Y. (2013). Locate the hate: Detecting tweets against blacks. Paper presented at the 27th AAAI Conference on Artificial Intelligence. Geraadpleegd op <https://pdfs.semanticscholar.org/db55/11e90b2f4d650067ebf934294617eff81eca.pdf>
- Landis, J.R., & Koch, G.G. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data. *Biometrics*, 33(1), 159-174. doi:10.2307/2529310
- Liberman, N. & Trope, Y. (2008). The psychology of transcending the here and now. *Science*, 322(5905), 1201-1205.

- Magdy, W., Darwish, K., & Abkhodair, N. (2015). Quantifying public response towards Islam on Twitter after Paris Attacks. Geraadpleegd van <https://arxiv.org/pdf/1512.04570.pdf>
- Malik, N. (2001). Religious discrimination: Historical and current developments in the English legal system. *Encounters*, 7, 57-78.
- Mollema, L., Harmsen, I. A., Broekhuizen, E., Clijnk, R., De Melker, H., Paulussen, T., Kok, G., Ruiten, R., & Das, E. (2015). Disease detection or public opinion reflection? Content analysis of tweets, other social media, and online newspapers during the measles outbreak in The Netherlands in 2013. *Journal of medical Internet research*, 17(5) e128, 1-12. doi: 10.2196/jmir.3863.
- NOS (2015, 15 november). *Aanslagen Parijs: de feiten op een rij*. Geraadpleegd op <http://nos.nl/artikel/2069132-aanslagen-parijs-de-feiten-op-een-rij.html>
- NOS (2016, 3 juli). *IS pleegt dodelijkste aanslag in Bagdad in bijna een jaar*. Geraadpleegd op <http://nos.nl/artikel/2115042-is-pleegt-dodelijkste-aanslag-in-bagdad-in-bijna-een-jaar.html>
- NU.nl (2015, 12 november). *Tientallen doden en gewonden door aanslagen in Beiroet*. Geraadpleegd op <http://www.nu.nl/buitenland/4163715/tientallen-doden-en-gewonden-aanslagen-in-beiroet.html>
- NU.nl (2016, 25 maart). *In beeld: Aanslagen in Brussel*. Geraadpleegd op <http://www.nu.nl/terrorisme-in-europa/4234440/in-beeld-aanslagen-in-brussel.html>
- Takahashi, B., Tandoc, E. C. & Carmichael, C. (2015). Communicating on Twitter during a disaster: An analysis of tweets during Typhoon Haiyan in the Philippines. *Computers in Human Behavior*, 50, 392-398.
- Van der Veer, N., Sival., R & Van der Meer, I. (2016). *Nationale Social Media Onderzoek 2016*. Newcom Research & Consultancy B.V. [PowerPoint slides]. Geraadpleegd op <http://www.newcom.nl/uploads/images/Publicaties/Newcom-Nationale-Social-Media-Onderzoek-2016.pdf>
- Van Langendonck, G. (2015, 16 november). *Waarom is Beiroet geen wereldnieuws en Parijs wel?*, *Nrc*. Geraadpleegd op <https://www.nrc.nl/nieuws/2015/11/16/waarom-is-beiroet-geen-wereldnieuws-en-parijs-wel-1560031-a873760>
- Van Lent, L. G. G., Sungur, H., Kunneman, F.A. & Das, E. (2016). Too far to care? The role

of psychological distance in online public attention and fear for Ebola. Manuscript under review.

Whine, M. (2003). Far right extremists on the internet. In D. Thomas en B. Loader (Eds.), *Cyber crime: Law enforcement, security and surveillance in the information age* (pp. 234-250). London, Verenigd Koninkrijk: Routledge.

Zunes, S. (2017). Europe's refugee crisis, terrorism and Islamophobia. *Peace Review: A Journal of Social Justice* 29(1), 1-6. doi: 10.1080/10402659.2017.1272275